

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบ
ของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

สาระสำคัญของ พ.ร.บ.

๑. เหตุผลในการตรา พ.ร.บ.
 ๒. ขอบเขตการบังคับใช้ พ.ร.บ.
 ๓. ความคุ้มครองที่ พ.ร.บ. ให้แก่เจ้าหน้าที่
 ๔. การเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหาย
 ๕. สิทธิเรียกร้องระหว่างหน่วยงานและเจ้าหน้าที่
-
-
-
-

เหตุผลในการตรา พ.ร.บ.

๑. การใช้หลักเกณฑ์ใน บ.พ.พ. มุ่งได้เงินครบโดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรมและบั่นทอนขวัญกำลังใจ
๒. เจ้าหน้าที่ที่อาจกระทำโดยไม่ตั้งใจหรือผิดพลาดเพียงเล็กน้อย
๓. หลักเรื่องลูกหนี้ร่วมทำให้ต้องรับผิดชอบในการกระทำของเจ้าหน้าที่อื่นด้วย
๔. เจ้าหน้าที่ไม่กล้าตัดสินใจเพราะเกรงความรับผิดชอบ
๕. มีวิธีการบริหารงานบุคคลและวินัยควบคุมอยู่แล้ว

ขอบเขตการบังคับใช้ พ.ร.บ.

๑. หน่วยงานและเจ้าหน้าที่

- ส่วนราชการ
- รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายเฉพาะ
- หน่วยงานอื่นตามพระราชกฤษฎีกา

๒. การกระทำของเจ้าหน้าที่

- ละเมิดแก่บุคคลภายนอก
- ละเมิดแก่หน่วยงานของรัฐ

ความคุ้มครองที่ พ.ร.บ. ให้แก่เจ้าหน้าที่ (มาตรา ๔)

๑. “เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานอื่นใด (ม.๔)

การที่จะพิจารณาว่าลูกจ้างคนใดเป็น “เจ้าหน้าที่” ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ หรือไม่นั้น อาจพิจารณาโดยจำแนกตามลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับบุคคลในสังกัด ซึ่งแยกพิจารณาออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑) ลูกจ้างที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐที่มีลักษณะเป็นการปฏิบัติงานประจำและต่อเนื่อง มีการกำหนดอัตราเงินเดือน การเลื่อนขั้นเงินเดือน การลงโทษทางวินัย ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ เช่น กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการประเภทต่างๆ หรือลูกจ้างประจำหรือกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างประเภทนี้มีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ความรับผิดในมูลละเมิดของลูกจ้างประเภทนี้ย่อมเป็นไปตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

๒) ลูกจ้างที่หน่วยงานของรัฐได้ว่าจ้างให้ปฏิบัติงานในลักษณะเป็นครั้งคราวเฉพาะงานไม่ว่าจะมีสัญญาจ้างหรือไม่ก็ตาม ความสัมพันธ์ของบุคคลดังกล่าวกับหน่วยงานของรัฐที่ว่าจ้างย่อมเป็นไปตามข้อตกลงในสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากลูกจ้างกระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐความรับผิดทางละเมิดย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะพิเศษ) เรื่องเสร็จที่ ๘๔๙/๒๕๔๒)

“หน่วยงานของรัฐ”หมายความว่า
กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่
เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม
ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น
และรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ
หรือพระราชกฤษฎีกา และให้หมายความ
รวมถึงหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราช
กฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐ
ตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

สรุปว่าหน่วยงานของรัฐตามคำนิยามดังกล่าวแบ่งเป็น ๔ ประเภท คือ

๑) ราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่อ
อย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมและราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอ

๒) ราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การ
บริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา

๓) รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกา ไม่รวมถึง
รัฐวิสาหกิจที่เป็นบริษัท จำกัด เนื่องจากจัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๔) หน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐ
หน่วยงานที่ไม่เข้าลักษณะความหมายดังกล่าวข้างต้นจึงไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ
ตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
ประกอบธุรกิจทางการเงินและประกอบกิจการอื่นให้สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลาม
แม้มีพระราชบัญญัติจัดตั้ง แต่ตามพระราชบัญญัติระบุโดยชัดเจนว่าไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ ไม่อยู่ใน
กฎหมายคุ้มครองแรงงานและเมื่อจัดตั้งระยะหนึ่งและต้องนำหุ้น
ออกขาย

ความหมายของการกระทำที่เป็นละเมิด

ป.พ.พ. มาตรา ๔๒๐ บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายจนถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมสินไหมทดแทน เพื่อการนั้น”

กรณีที่จะเป็นละเมิดได้จะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาท
เลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย

กระทำโดยจงใจ

จงใจทำให้เสียหาย

เป็นการกระทำโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่จะเกิดจากการกระทำของตน ถ้ารู้ว่าการกระทำนั้นจะเกิดผลเสียหายแก่เขาแล้ว ถือว่าเป็นการกระทำโดยจงใจ ส่วนจะเสียหายมากหรือน้อยเพียงใดไม่สำคัญ

ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ประมาทเลินเล่อ หมายถึง การกระทำโดยมิได้เจตนา แต่เป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลใน ภาวะเช่นนั้นจำเป็นต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์

- **ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง** หมายถึง บุคคลได้กระทำ โดยขาดความระมัดระวังที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์มาตรฐาน อย่างมาก

ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ มี ๒ ประเภท

ละเมิดต่อรัฐ

ละเมิดต่อบุคคลภายนอก

มาตรา ๕

หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่**เจ้าหน้าที่ของตน**ได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจาก**เจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐ**แห่งใด ให้ถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบ
วรรคหนึ่ง

มาตรา ๕ (ต่อ)

- 😊 เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกในการปฏิบัติหน้าที่
- 😊 หน่วยงานของรัฐต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย
- 😊 หน่วยงานของรัฐพิจารณาไล่เบียดเอาคืนจากเจ้าหน้าที่
- 😊 ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้

มาตรา ๖

๑ เจ้าหน้าทีของรัฐกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกมิใช่เป็นการกระทำ
ในการปฏิบัติหน้าที่

๑ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเป็นการเฉพาะตัว

๑ ผู้เสียหายอาจฟ้องเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง แต่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐ
ไม่ได้

มาตรา ๗ วรรคแรก

หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ที่ถูกล่วง

ขอให้ศาลเรียกอีกฝ่ายเข้ามาเป็นคู่ความในคดีถ้าเห็นว่าอีกฝ่าย
ต้องรับผิดชอบ

มาตรา ๘

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน แก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

สิทธิเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่งจะมีได้เพียงใด ให้คำนึงถึงระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมในแต่ละกรณีเป็นเกณฑ์โดยมิต้องให้ใช้เต็มจำนวนของความเสียหายก็ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงาน ของรัฐหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวม ให้หักส่วนแห่งความรับผิดชอบดังกล่าวออกด้วย

ในกรณีที่การละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน มิให้นำหลักเรื่องลูกหนี้รวมมาใช้บังคับและเจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของตนเท่านั้น

ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ต่อหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๑๐ ประกอบมาตรา ๘

ในการปฏิบัติหน้าที่

ต้องรับผิดชอบใช้คำสั่งใหม่ทดแทนเมื่อกระทำไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

- ☺ ไม่ต้องรับผิดชอบจำนวนความเสียหาย โดยคำนึงถึงความร้ายแรงและความเป็นธรรม
- ☺ เหตุละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคนไม่นำหลักฐานนี้ร่วมมาใช้บังคับ เจ้าหน้าที่แต่ละคนรับผิดชอบเฉพาะส่วนของตน

มาตรา ๘ วรรคสอง

การไล่เบี้ยเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดต่อ
บุคคลภายนอก

ในการปฏิบัติหน้าที่

ความร้ายแรงและ
ความเป็นธรรม

ชดใช้แก่หน่วยงานของรัฐ
ไม่เต็มจำนวนก็ได้

(มีแนวทางปฏิบัติตาม นส.ที่ มท 0804.4/ว 3986 ลว. 23 พฤศจิกายน 2550 เรื่อง แนวทางการกำหนดสัดส่วน
ความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่)

มาตรา ๘ วรรคสาม

เหตุละเมิดเกิดจากความผิด
หรือความบกพร่องของรัฐ

หน่วยงานของรัฐต้องหักส่วน
ความรับผิดออก

เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่อาจไม่ต้องชดใช้
ค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานของรัฐเต็มจำนวนความเสียหาย

มาตรา ๘ วรรคสี่

เหตุละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่
หลายคน

ไม่นำหลักฐานนี้ร่วม
มาใช้บังคับ

เจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบเฉพาะส่วน
ของตนเท่านั้น

มาตรา ๙

เจ้าหน้าที่ของรัฐทำละเมิดต่อ
บุคคลภายนอก

หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่หน่วยงาน
ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้
ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

มีสิทธิเรียกให้อีกฝ่ายหนึ่งชดใช้ค่า
สินไหมทดแทนแก่ตน

มาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดหรือไม่ ถ้าเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้ามิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ต่อหน่วยงานของรัฐ มาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง

มิใช่เป็นการกระทำในการ
ปฏิบัติหน้าที่

เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบใช้
ค่าสินไหมทดแทนตาม ป.พ.พ.

- ◆ ต้องรับผิดชอบเต็มจำนวนความเสียหาย
- ◆ เหตุละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคนต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม

ประมาทเล็กน้อย
ไม่ร้ายแรงก็ต้องรับผิด

อายุความ

(ม. ๑๐ วรรคสอง)

สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ทั้งสอง
ประการตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดอายุความ ๒ ปีนับแต่วันที่
หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ ผู้จะพึงต้อง
ใช้ค่าสินไหมทดแทนและกรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นว่า
เจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบ แต่กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้ว
เห็นว่าต้องรับผิดชอบ ให้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีกำหนด
อายุความ ๑ ปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็น
ของกระทรวงการคลัง

การยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐใช้ค่าสินไหมทดแทน มาตรา ๑๑

ผู้เสียหายเห็นว่า หน่วยงานของ
รัฐต้องรับผิดชอบ

ยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐให้
ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

180 วัน ไม่เสร็จ ขอยาย รัฐมนตรี
ไม่เกิน 180 วัน

ไม่พอใจ ฟ้องศาลปกครอง
ภายใน 90 วัน

แจ้ง ผล การ
วินิจฉัย

ออกใบรับคำขอ
และพิจารณาคำขอ

มาตรา ๑๒

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
ที่หน่วยงานของรัฐได้ใช้ให้แก่ผู้เสียหาย **ตามมาตรา ๘**
หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเจ้าหน้าที่
ผู้นั้นได้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๑๐ **ประกอบ**
กับมาตรา ๘ ให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจออกคำสั่งเรียก
ให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระเงินดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด

คำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชำระเงิน มาตรา ๑๒

เจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อ
บุคคลภายนอกหรือกระทำความผิดต่อ
หน่วยงานของรัฐ

หน่วยงานของรัฐ
ที่เสียหายมีคำสั่งชำระเงิน
ภายในเวลาที่กำหนด

ไม่ยอมชดใช้ตามคำสั่งหน่วยงานของรัฐ
ไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ต้องใช้
มาตรการบังคับทางปกครอง ตาม ม.57
พ.ร.บ. วิ.ปกครอง 2539

เป็นคำสั่งทางปกครอง ต้องแจ้งสิทธิ
ในการอุทธรณ์ ตาม ม.40+ม.44 พ.ร.บ.
วิ.ปกครอง 2539

แนวทางการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด
(ตาม นส. มท. ๐๓๑๓.๖/ว ๒๐๙๒ ลว. ๑ ก.ค.๕๐)

การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงฯ
ไม่เกิน ๕ คน

การสอบสวน (ภายใน ๖๐ วัน นับแต่ประธานฯ รับทราบ
คำสั่ง)

๑. ขยายต่อผู้แต่งตั้งได้ไม่เกิน ๓๐ วัน
๒. ผู้ว่าฯ ขยายเวลาได้อีกไม่เกิน ๒ ครั้งๆ ละไม่เกิน ๓๐ วัน

ผู้สั่งแต่งตั้งวินิจฉัยสั่งการ

รายงานกรมบัญชีกลาง

ออกคำสั่งชดใช้ค่าสินไหมฯ (ภายใน ๔๕ วัน)
นับถัดจากวันรับทราบเป็นหนังสือ

ยอมชดใช้

ไม่ยอมชดใช้

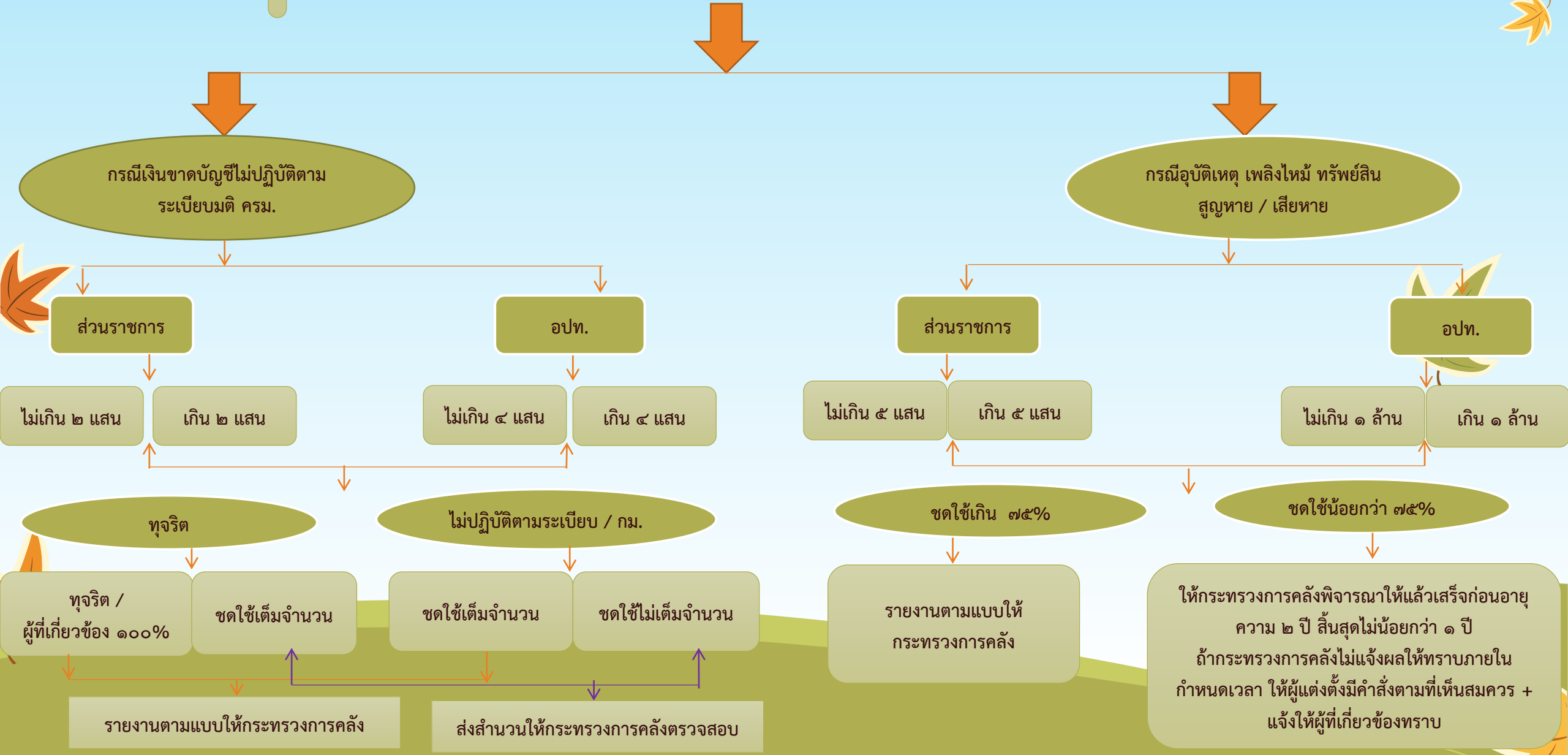
การผ่อนชำระค่าสินไหมฯ (ผ่อนไม่เกิน ๑ ปี หน.ฝ่ายบริหาร
เป็นผู้พิจารณาอนุมัติ ผ่อนเกิน ๑ ปี แต่ไม่เกิน ๑๐ ปี ผวจ. อนุมัติ)

การใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ม.๕๗ พรบ.วิธีปฏิบัติฯ

การปฏิบัตินอกเหนือจากหลักเกณฑ์ที่กำหนด ตาม นส. มท.
๐๓๑๓.๖/ว ๒๐๙๒ ข้อ ๑๐

ประกาศ กค.เรื่องความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่ไม่ต้องรายงานให้ กค.ตรวจสอบ
(นส.ด่วนมาก ที่ มท ๐๘๐๔.๔/ว ๑๓๗๐ ลว. ๑๔ ก.ค. ๒๕๕๒)

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙
๒. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙
๓. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท. ๐๓๑๓.๖/ว ๒๐๙๒ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๐
๔. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๘๐๔.๔/ว ๓๙๘๖ ลงวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐